Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Nekane Iturbe Balda

Elgoibar, Gipuzkoa (1940)



Aurkibidea

Biografia



Ikaztegietan jaio zen. Zortzi senide izan ziren. Magisteritza ikasi zuen eta Altzolara joan zen bertako mojen komentura, batxilergoko ikasleei eskolak ematera. Hango abadeak euskal kontzientzia piztu ostean, Donostian egin zuen urtebete andereñoen erresidentzian eta Mari Karmen Mitxelenarengana joaten zen praktikak egitera. Elbira Zipitriarekin ere izan zuen harremana. Han prestatu ostean, Elgoibarko ikastolan hasi zen lanean 1965 inguruan eta 1975era arte jardun zuen. Elgoibarrera ezkondu eta bizi gehiena bertan pasa arren, bere euskarari eutsi dio. Ikastolako lankide izandako Jone Etxaberekin batera egin zitzaion elkarrizketa "Euskararen historia soziala Elgoibarren" proiekturako; noka egiten diote elkarri.

Zintak

EGB-126

- **Proiektua**: Euskararen historia soziala Elgoibarren
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Agirrebeña, Aintzane
- **Data**: 2023-03-16
- **Iraupena**: 99 min
- **Euskarria**: Audio digitala
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Magisteritza bukatu ostean, Altzolara

- **Erref**: EGB-126/004
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:04:37. **Bukatu**: 00:06:25
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:
Nekane umetan Ikaztegietako eskolan ibili zen. Maistra bakarra zegoen, erdalduna. Geroago Magisteritza ikasi zuen eta lehen urtea Altzolan egin zuen, bertako mojen komentuan. Moja sekularrak ziren, italiarrak, eta ez zekiten gaztelaniaz. Espainiako neska gazte taldeak izaten zituzten eta Nekanek "ingreso" ematen zien, hau da, batxilerra egin ahal izateko azterketarako prestatzen zituen. Feli Etxeberriak, berriz, lehen maila ematen zien. On Jazinto Fernandez Setien abade euskaltzalea ezagutu zuten bertan.

2. Anaia: Martin Iturbe apaiza

- **Erref**: EGB-126/005
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:06:25. **Bukatu**: 00:08:20
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Idaztea
- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Nekaneren anaia Hondarribiko parrokoa izan zen 40 urtez: Martin Iturbe. Zenbait gauza idatzi zituen euskaraz eta baita itzulpenak egin ere. Hondarribiko seme kuttun izendatu zuten. Euskaltzalea izanik, garai batean ondo zelatatuta egoten zela dio Nekanek. Euskarazko sermoiak Gobernu Zibilera bidali behar izaten zituzten eta "eta" zenbat aldiz esaten zuen zenbatzen omen zuten.

3. On Jazinto Fernandez Setienen garrantzia ikastolen mugimenduan

- **Erref**: EGB-126/006
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:08:20. **Bukatu**: 00:09:38
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Nekanek, Altzolan irakasle zegoela, on Jazinto Fernandez Setien ezagutu zuen. Hark ikastolen inguruko kontzientzia piztu zien. Ordurako Felix Etxeberria eta hainbat guraso andereño bila zebiltzan Elgoibarren. On Jazintok herri bateko eta besteko gurasoen eta andereñoen arteko lotura egiten zuen eta baita jendea kontzientziatu ere.

4. Eskolaratze-kartilla sinatzeko irakasle tituluduna behar

- **Erref**: EGB-126/008
- **Iraupena**: 0:01:12. **Hasi**: 00:09:46. **Bukatu**: 00:10:58
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Elgoibarren guraso talde bat andereño bila zebilen. Felix Etxeberriak egiten zuen buru. On Jazinto Fernandez Setienen bitartez "fitxatu" zuten Nekane. Ikastola martxan zegoen ordurako. Bost urtera arteko umeak zituztela azaltzen du Jonek, baina lehenengo mailarako irakaslea behar. Gainera, eskolaratze-kartilla sinatzeko irakasle tituluduna behar zen.

5. Karmele Esnalengana, ikastolarako metodologia ikastera

- **Erref**: EGB-126/011
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:13:20. **Bukatu**: 00:15:15
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Jone Etxaberi Felix Etxeberria joan zitzaion etxera, ikastolako andereño lana eskaintzera. Ikastolan hasi aurretik bi hilabetez Karmele Esnalengana joan zen Donostiara, haren metodologia ezagutzeko, eta 1963-1964 ikasturtean zehar prestakuntzarekin jarraitu zuen. 80 ume inguru zituen Karmele Esnalek gela txiki batean. Metodologia berritzailea zen. Ume nagusienak bakarrik esertzen ziren mahaian, gainontzekoak lurrean. Koloretako arkatzak, zotzak... Asko abesten eta jolasten zuten. Ostegunetan irteera.

6. Ikastola beste eskolekin konparatzen zuten herritarrek

- **Erref**: EGB-126/012
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:15:15. **Bukatu**: 00:17:26
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Karmele Esnalekin ikasitako metodologia erabiltzen zuten Elgoibarko ikastolan eta jendeari iruditzen zitzaion jolas besterik ez zutela egiten. Beste eskolekin konparatzen zituzten. Irakurtzen ere beste eskoletakoek baino beranduago ikasten zuten. Parean bizi zen emakume batek beraien alde egiten zuen, aleman kolegioan ere beranduago ikasten zutela eta. Orduko gurasoek itsu-itsuan egin zuten ikastolaren aldeko apustua. Ez zuten materialik eta egunean egunekoa prestatu behar.

7. Donostiako andereñoen erresidentzia eta udako ikastaroak

- **Erref**: EGB-126/014
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:19:24. **Bukatu**: 00:20:26
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Nekane Iturbe Donostiako andereñoen erresidentzian egon zen. Hitzaldiak ematen zizkieten eta baita euskara eskolak ere (Karlos Santamariak, Pakita Arregik...). Pertsona garrantzitsuak ezagutu zituen han. Udaran ikastaroak egiten zituztela du gogoan Jonek, esaterako, Montessori metodologiaren ingurukoak, Kataluniatik etorritako ordezkariekin.

8. H-aren inguruko eztabaida

- **Erref**: EGB-126/015
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:20:26. **Bukatu**: 00:22:11
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen historia

Laburpena:
H-aren inguruko eztabaidak. Elbira Zipitria h-aren aurka zegoen eta Nekaneri eskutitz bat idatzi zion. Baina berak ez omen zekien ezer horretaz eta ez zion erantzun.

9. Ikasmateriala; ikastolaren eragina beste ikastetxeengan

- **Erref**: EGB-126/018
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:23:06. **Bukatu**: 00:25:36
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)

Laburpena:
Pixkanaka-pixkanaka material asko sortu zen ikastolan. 1980 inguruan ikastetxe publikoak ere euskara irakasten hasi ziren eta beraiek prestatutako materialaz baliatu ziren. Ikastolaren hasieran `Xabiertxo´ eta `Martin Txilibitu´ ziren irakurketa-liburu bakarrak. Ikastolak gainontzeko eskolengan eragina izan zuela uste dute. Ikastolak gero eta ume gehiago hartzen zituen eta, hori ikusita, beste eskolak ere pixkanaka aldatzen hasi zirela uste du Jonek. 1975ean Franco hil ostean eta batez ere 1980-1982 ingurutik aurrera aldaketak nabariagoak izan ziren.

10. Eibarren ikastola sortu aurretik ume batzuk Elgoibarrera

- **Erref**: EGB-126/020
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:26:00. **Bukatu**: 00:27:19
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Eibarko ikastola Elgoibarkoa baino geroago abiatu zen eta hasierako urteetan Eibarko lau ikasle izan zituztela gogoan dute. Umeetako bat Kareaga familiakoa zen. Haren aitona grabatzailearen eta Espainiako erregearen inguruko anekdota kontatzen du Nekanek.

11. Elizaren eta parrokoen laguntza

- **Erref**: EGB-126/024
- **Iraupena**: 0:00:54. **Hasi**: 00:31:46. **Bukatu**: 00:32:40
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Elgoibarko parrokoek asko lagundu zioten euskarari eta ikastolari. Beristain mutrikuarra. Abade gehienak izan ziren euskaltzaleak. Elizaren lokalak erabiltzen zituen ikastolak.

12. Ikastolaren hasierako gelak eta baldintza eskasak

- **Erref**: EGB-126/025
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:32:40. **Bukatu**: 00:34:00
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ikastolaren hasieretan lokal ezberdinak erabiltzen zituzten eskolak emateko. Beraiek non hasi ziren azaltzen dute. Nekanek fundizioa zuen aldamenean eta hango mailu-hotsagatik leihoak itxita izaten zituzten. Urte askoan egon zen bertan, 60 umerekin. Geroago Marisabel Mujika eta biak egoten ziren. Umeak beste ikastetxeetara edo institutura joateko prestatzen zituzten.

13. Ikastolako umeak euskaraz eta gaztelaniaz prestatu behar

- **Erref**: EGB-126/026
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:34:00. **Bukatu**: 00:36:06
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Umeak beste ikastetxeetara edo institutura joateko prestatzen zituzten ikastolan, baina inspektoreak ez ziren ikastolaren aldekoak eta gurasoak beldurtu egin ziren, umeak ez ote ziren ikasketekin jarraitzeko gai izango. Umeen gaitasuna demostratu beharra zegoela eta jendaurreko azterketa antzekoak egitea bururatu zitzaion Felix Etxeberriari. Umeei gaztelaniaz ere erakutsi behar izaten zieten, gero institutura joateko. Gaztelaniazko liburuak ikusitakoan inspektoreak ea zer egiten ikastolan galdetu zion Nekaneri.

14. Lau irakasle ikastolatik institutura

- **Erref**: EGB-126/027
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:36:06. **Bukatu**: 00:37:50
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ikastolako irakasle batzuk Seminarioan ikasiak ziren eta, Filosofia ikasketak zituztenez, ikastolatik institutura pasa ziren. Lan handia egin zuten institutua euskalduntzen eta ikastolako umeentzat hain jauzi handia izan ez zedin. Gutxienez lau irakasle joan ziren: Angel, Iñasio, Emilio eta Andres.

15. Ikastolako andereñoak Magisteritza titulua ateratzera

- **Erref**: EGB-126/028
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:37:50. **Bukatu**: 00:39:40
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:
Jone 17 urterekin hasi zen ikastolan lanean, Karmele Esnalekin pixka bat prestatu ostean. Geroago unibertsitaterako sarbidea egin eta Magisteritza ikasketak egin behar izan zituen, titulua ateratzeko. Ikastolako 6-7 andereñok egin zuten batera. Hasiera batean ikasitako metodologia hura, moldatu egin behar da ikastetxearen arabera eta batez ere umeak gero gaztelaniazko eskola batera joan behar baldin badira. 1980tik aurrera eskolak bateratzen hasi ziren, eskola publikoak ere euskalduntzen hasi zirenean.

16. Ikastola: gurasoen apustua, egoera txarrak bizi beharra...

- **Erref**: EGB-126/032
- **Iraupena**: 0:03:40. **Hasi**: 00:44:13. **Bukatu**: 00:47:53
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
1975ean Franco hil ostean hasi zen egoera pixka bat aldatzen. Gurasoek meritu handia zuten, itsu-itsuan ikastolaren aldeko apustua egin zutelako. Hasieran ikastola ez zen legala eta erdi-klandestinitatean aritzen ziren. Egoera txar asko bizi behar izan zituzten. Guardia zibilen eta inspektoreen bisitak. Nekane umea izatear zegoela, muturrez aurrera erori zen inspektoreari gelak erakusten ari zenean. Inspektoreek aitzakiak jartzen zituzten beti, baina ikastolaren baldintzak ere ez ziren egokienak. Hala ere, lantalde ona zuen ikastolak.

17. Ikastolako lan-baldintzak

- **Erref**: EGB-126/034
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:49:22. **Bukatu**: 00:51:11
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Gurasoek meritu handia izan zuten umeak ikastolara bidalita. Beraiek ere ez ziren lanean aritu baldintzarik onenetan: erdi-militantzian aritu ziren. Guraso batek behin irakasleei gehiago ordaindu behar zitzaiela esan zuen, baina horretarako gurasoei kobratzen zitzaien kuota igo behar. Denetariko lanak egin behar izaten zituzten: garbitu, zakarrak atera... Eta gizarte segurantzarik ez zuten. Aseguru partikular bat egin zieten istripuetarako.

18. Elgoibarko ikastola, lehenengoetakoa

- **Erref**: EGB-126/037
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:55:27. **Bukatu**: 00:56:32
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Gipuzkoan lehenengo ikastolak Donostian, Errenterian, Hernanin eta Elgoibarren jarri ziren. Azkainekoa, Bilbokoa... geroago jarri ziren.

19. Ikasitako guztiarekin lehiaketa antzekoak jendaurrean

- **Erref**: EGB-126/039
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:57:46. **Bukatu**: 00:59:27
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ikasturte guztian landutakoaren inguruko galderak poltsa batean sartu eta lehiaketa antzekoak egiten ziren. Bai euskaraz eta bai gaztelaniaz. Beste herri batzuetara ere joan izan ziren. Irakasleak joaten ziren umeekin. Ikastolako umeek ondo ikasten zutela erakusteko.

20. Ikastolaren eraikin berria egiteko diru-bilketa

- **Erref**: EGB-126/042
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 01:05:31. **Bukatu**: 01:06:45
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Ikastolaren aldeko diru-batzeak. Ikastolaren eraikin berria egiteko jendeak diru asko eman zuen. Ahal zuenak ahal zuena. Termometroak jarri ziren herrian, diru-bilketa nola zihoan jakiteko. Jaialdiak ere egin ziren.

21. Aubixa aterpetxea

- **Erref**: EGB-126/045
- **Iraupena**: 0:01:15. **Hasi**: 01:09:40. **Bukatu**: 01:10:55
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Udalekuak

Laburpena:
Aubixa aterpetxerako diru-bilketa nola egin zen: kartoiak bildu eta saldu egiten ziren, dirua lortzeko. Baserria egokitu behar izan zen eta guraso asko joan zen lanera. Udan gero han egon behar umeekin. Joxepa, sukaldari ona.

22. Elgoibarko ikastolaren lehenengo gelak

- **Erref**: EGB-126/047
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 01:11:38. **Bukatu**: 01:13:48
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:
Elgoibarko ikastolak eraikin berria egin aurretik izan zituen lokalak edo gelak zerrendatzen dituzte. Adinaren arabera, umeak lokal batetik bestera pasatzen ziren. Jangela jarri zutenean, umeak jangelara eraman behar.

23. San Pedro fundizioko emakumeei idazten eta irakurtzen irakasten

- **Erref**: EGB-126/058
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 01:29:32. **Bukatu**: 01:31:23
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Fundizioa

Laburpena:
Elgoibarren egon zen lehen urteetan Nekane San Pedro fundizioaren etxe batean egon zen beste maistra batekin batera. Orduan idazten ez zekitenek hatzarekin sinatzen zuten eta umiliazioa izaten zen. San Pedro fundizioan kanpoko jende asko zebilen lanean. Hango nagusiak eskola antzeko bat jarri zien bizi ziren etxearen behealdean, eta hango emakumeei irakurtzen eta idazten irakasten zieten iluntzeetan. Gogoan du soldadu joan behar zuen baserritar bati ere irakatsi ziola.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-12

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com